

den fontos dokumentum angol nyelven is hozzáférhető. Egy angol fordítóiroda megállapította, hogy évente legalább 1–2 millió műszaki folyóiratcikk, jelentés, szabadalmi leírás és könyv jelenik meg a világon, és ezek fele nem angol nyelvű.

A jelek szerint egyre nagyobb szükség van a nyelvismeretekre, mert állandóan növekszik a nem angol nyelvű folyóiratok száma. Minthogy azonban egyre kevesebb az idegen nyelveket ismerő könyvtáros, a tudományos könyvtárak kénytelenek lesznek esetleg könyvtárosi képzettség nélküli nyelvészeket és szakembereket felvenni.

/FISHER, S. B. – BECK, W. J.: Implications of the foreign language requirement for library schools = Journal of Education for Librarianship, 19. köt. 1. sz. 1978. p. 40–54./

(Szabó György)

A Varsói Egyetem Könyvtártudományi és Tudományos Információs Intézetének 25 éve

A Varsói Egyetem Filológiai Karán 1951 októberben létesült a Könyvtártudományi Tanszék Aleksander Birkenmajer vezetésével. Az első lengyel könyvtártudományi tanszéket 1945-ben a kódzi egyetemen szervezték, ez 1953-ban megszűnt, s csak 1975-ben alakult meg újból. A varsói tanszék ezért ma a legrégebb, folyamatosan működő bázisnak tekinthető.

Kezdetben csak könyvtári ismereteket oktattak mindazoknak a más szakos egyetemi hallgatóknak, akik később könyvtárakban óhajtottak volna elhelyezkedni. Néhány év után azonban egyszakos könyvtárosképzést indítottak, előbb négyéves, majd ötéves, 1964/1965-től újra négyéves időtartammal.

1968-ban a Tanszék – a Történettudományi Karhoz csatolva – intézeti rangot nyert, és felvette nevébe a „tudományos információ” kifejezést.

Az intézetté fejlődés lassú folyamat volt: kezdetben csak minimális számú főfoglalkozású oktatóval rendelkezett, és igen rossz volt az elhelyezése. Ez az állapot sok megalkuvással járt, abból viszont mindmáig tudatosan hasznosított előnyök származtak, hogy az oktatást ilyen körülmények közt csak a varsói könyvtárak messzemenő segítségével és együttműködésével – tehát a gyakorlattal szoros kapcsolatban – lehetett megvalósítani.

Az 1954/55-ben életbe lépett egyszakos oktatási programra a könyv- és a könyvtár-központúság volt jellemző, a program zömét *könyvtártani, bibliográfiai, könyv- és írástörténeti tárgyak* szolgáltatták.

Az ötéves tantervben, 1955/1956 és 1963/1964 között a kötelező tárgyakat a majdani munkahely gyűjtési és szolgáltatói körébe bevezető *fakultatív tárgyak* egészít-

tették ki. Ezek nagyrészt történetiek voltak (orvostudomány története, színháztörténet stb.), de akadtak köztük más tárgyak is (lengyel nyelvészet, biológia stb.).

A négyéves képzéshez való visszatéréskor kialakított program, amely 1964/1965-től 1974/1975-ig volt érvényben, megszüntette a fakultatív tárgyakat, és az oktatást két szakosra, az *általános könyvtári szakra és a tudományos tájékoztatási szakra bontotta.*

Az 1975. évi tantervi reform – országos méretekben – két oktatási változatot eredményezett, nevezetesen egy *humán profilút* és egy *társadalmi–matematikai profilút*. Az utóbbit a varsói egyetemen kívül a poznańi és a krakkói Jagello egyetem választotta, a humán profilút pedig a többi felsőfokú könyvtárosképző intézmény.

A társadalmi–matematikai profilú képzés első két évében a hallgatók általános áttekintést kapnak a könyvtárügy és az információ elméletéről és gyakorlatáról, majd a harmadik évben szakosodott oktatás következik a következő irányok egyike szerint:

tudományos tájékoztatás (nappali és levelező tagozaton);

könyvtárügy (nappali és levelező tagozaton);

régi könyvek (nappali tagozaton);

olvasószolgálat (levelező tagozaton).

Jövőre a *könyvkereskedelmi* szakosodás is lehetővé válik levelező tagozaton.

E szakosodások többségének tartalma elnevezéséből általában érthető. Az olvasószolgálat elnevezésű szakosodásról kell elmondani azt, hogy részint az olvasószolgálatban dolgozó, részint pedig az olvasmányélmények elmélyítésére, felderítésére alkalmas könyvtárosok képzését tűzte ki céljává.

A reform során a varsói egyetem a *társadalmi–matematikai változat kimunkálását választotta*, és ennek bevezetése mellett döntött. Ez abból is következik, hogy a tanszék és az információs intézmények között már 1968 óta igen szoros együttműködés alakult ki. A tanszék adott otthont a *posztgraduális információs szakemberképzésnek*, amit a régebbi tananyagok korszerűsítésének kellett megelőznie. Ez a képzés 1977 óta egyéves posztgraduális formában működik, 260 óra időtartamban.

Az Intézet munkatársai négy csoportban működnek (bibliográfia, könyvtárügy, könyv- és írástörténet, információs rendszerek). Tíz kutatási témát gondoztak, közülük négy ún. *ágazatközi kulcstéma*. Számos szerződéses kutatást is végez az Intézet, s a kutatások e vonalát a jövőben erősíteni kívánják.

Az Intézet fennállásának 25 éve alatt, főként az elmúlt 10 évben, a munkatársak 40 könyvet, 9 jegyzetet és 160 folyóiratot publikáltak. A végzett hallgatók közül 36 szerzett doktori címet, további két tucatnyi hallgató pedig most készül e cím megszerzésére. A végzett hallgatók száma 550 körül mozog.

Az Intézet az elmúlt időszakban évente általában 30–40 hallgatót vett fel, az utóbbi három évben azonban már a 70 főt is meghaladja az egy-egy évfolyamra felvettek száma. Mindez azonban kevés az igényekhez és a szükségletekhez képest, de az Intézet személyi és elhelyezési körülményei miatt nincs mód a felvettek létszámának további bővítésére.

Az Intézet fő törekvése, hogy a könyvvel, a dokumentumokkal foglalkozó különféle szakemberek (könyvtárosok, információs szakemberek, levéltárosok, könyvkereskedők, kiadók stb.) utánpótlására korszerű, és az említett szakmák közös hivatástudatának kialakítását szolgáló oktatást szervezzen a szükségleteknek megfelelő változatos formákban.

/CZEKAJEWSKA–JEDRUSIK, A.: Instytut Bibliotecznoznawstwa i Informacji Naukowej. 25 lat historii, kierunki rozwoju. = Przegląd Biblioteczny, 1978. 2. sz. p. 116-129./

(Futala Tibor)

Fellendült a lengyelországi könyvtáros és tájékoztatási szakemberképzés

A Kulturális és Művészeti Minisztérium, a Tudományos, Felsőoktatási és Műszaki Fejlesztési Minisztérium és a Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ összefogása révén az utóbbi időben fellendült a lengyelországi könyvtáros és tájékoztatási szakemberképzés.

A felsorolt illetékes szervek bármelyike is tartott szemlét a könyvtárak és az információs munkahelyek személyzeti ellátottsága fölött, a közelmúlt helyzetét egyaránt aggasztónak találta. A 34 ezer lengyel könyvtárosból és tájékoztatási munkatársból mindössze 19% volt felsőfokú végzettségű. Noha ez részterületenként más és más százalékarányt mutatott, az arány mindenütt a szükségletek alatt maradt. Ezenfelül gyakorta a felsőfokú képzettség jellege sem felelt meg az adott munkahely szükségleteinek.

A személyzet utánpótlásának lehetőségei ugyancsak folyton-folyvást romlottak. Ha mindehhez még hozzávesszük az általános iskolát sem végzettek (a falusi könyvtárakban 12%), illetve a nem teljes középfokú végzettségűek (az információs intézményekben 10%) viszonylag magas arányát, kitűnik, hogy a SINTO (*System Informacji Naukowej Technicznej i Organizacyjnej = Tudományos, Műszaki és Szervezési Tájékoztatási Rendszer*) program megvalósításának egyik fő akadálya a képzett munkatársak hiánya. A SINTO-programban ugyancsak fontos szerepet játszó levéltárak és múzeumok személyzeti ellátottsága sem nyújt kedvezőbb képet.

Az 1968. évi könyvtári törvény és az 1971. évi minisztertanácsi határozat, amely a tudományos, műszaki és információs rendszer továbbfejlesztését szabja meg, végül is határozott lépésekre bírta az illetékes szerveket. *Kidolgozták a könyvtárosok és a tájékoztatási szakemberek képzésének reformját.*

A könyvtárosok és tájékoztatási szakemberek képzésének 1974-ben megvalósított reformja után a helyzetet a következők jellemzik:

1. Hat egyetemen és 6 tanárképző főiskolán *társadalomtudományi képzés nappali, illetve levelező tagozaton*. Az 1977/1978. tanévben 12 felsőoktatási intézményben 2020 nappali tagozatos, 14 intézményben pedig 2239 levelező tagozatos könyvtáros–dokumentátor hallgató folytatott tanulmányokat.

2. Tudományos–műszaki és gazdasági *tájékoztatási szakemberképzés* a Sziléziai Egyetemen, amely 4,5 éves és nappali tagozatos. Ide évenként 90–100 hallgató vesznek fel.

3. *Levéltárosképzés* 5 egyetemen a történelem szakhoz kapcsolódó szakosodás formájában. Itt az évenkénti beiskolázási keret 125 hallgató.

4. *Posztgraduális képzés* 6 egyetemen felsőfokú végzettségű szakképzetlen könyvtárosok, dokumentátorok, levéltárosok és muzeológusok számára.

5. *Karközi képzés* a Jagelló Egyetemen, a lódzi és a poznaei egyetemen. Itt a könyvtáros–dokumentátor stúdiumokat a különféle szakokon tanuló hallgatók vehetik fel egyetemi tanulmányaik harmadik évében. (Más kérdés, hogy egyelőre főként filológusok és történészek élnek e lehetőséggel, jogászok, matematikusok és földrajz szakosok ritkábban.)

Új vívmány az is, hogy az érettségivel rendelkező könyvtárosokat és dokumentátorokat, akárcsak a pedagógusokat, felvételi vizsga nélkül veszik fel a felsőoktatási intézmények levelező tagozataira.

Mind a társadalomtudományi, mind pedig a matematikai képzés keretében *lehetőség van a szakosodásra*. A társadalomtudományi képzésben a teljes óraszám 10%-a, a matematikaiban pedig 30%-a fordítható e célra. A két képzés lényeges különbsége, hogy amíg a társadalomtudományi profilban 1100 órát vesz igénybe a szorosan vett szakmai képzés és csak 480 órát a rokon-tantárgyak csoportja, addig a matematikai profilnál ez az arány 615:540. Ebből is látható, hogy a társadalomtudományi képzési program hagyományörzőbb. Erre utal a képzésben használt terminológia is.

A szakképzés továbbfejlesztése jelenleg egyrészt a *gyakorlatok korszerűsítésére*, másrészt a *szakosodások bővítésére* irányul.

A posztgraduális képzés időtartama 2–3 félév.

A vázolt képzési rendszerben 341 oktató dolgozik (52 professzor és docens, 83 adjunktus és kisdoktori fokozattal rendelkező előadó, 74 főelőadó és előadó, 132